

VII. ROČNÍK STUDENTSKÉ VĚDECKÉ A ODBORNÉ ČINNOSTI (SVOČ) NA PF UK

AUTOR SOUTĚŽNÍ PRÁCE: Michal Mikuš
NÁZEV SOUTĚŽNÍ PRÁCE: O uplatňování zásady materiální pravdy v trestnom práve procesnom
OBOR: Trestní právo – magisterské studium
POSUDEK VYPRACOVAL: JUDr. Jiří Říha, Ph.D.

1. Hodnocení tématu z hlediska jeho aktuálnosti, praktické použitelnosti a teoretického významu

3/3

Zdůvodnění bodového hodnocení:

Student si vybral zajímavé téma i z pohledu aktuální rekodifikace trestního práva procesního. Zásada materiální pravdy, resp. dnes spíše zvaná zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, jistě bude předmětem diskuzí i během rekodifikačních prací, bude zvažována při koncepci řady institutů trestního práva procesního.

2. Hodnocení pojetí práce (systematika, logická stavba, použité metody, prameny)

3/5

Zdůvodnění bodového hodnocení:

Student si vybral náročné téma, které je obtížné zpracovat na relativně úzce vymezeném prostoru soutěžní práce o rozsahu 15-20 normostran. I s ohledem na značně velkorosé pojetí práce, do níž chtěl zařadit a rozebrat celou řadu institutů, které více či méně souvisejí s probíranou zásadou, nemohl splnit uvedený základní požadavek na rozsah práce, který překročil více než dvojnásobně. Ostatně to zřejmě bylo i důvodem, proč strany raději ani nečísloval, byť práci na počátku opatřil obsahem, v němž ale chybí odkazy na jednotlivé strany.

Pokud jde o systematiku, vycházel student z vlastní koncepce, práce má pět základních kapitol (členění od A do E), je zakončená ještě závěrem. Nejprve se věnuje zásadě materiální pravdy, kde navíc zmiňuje velmi hrubě načrtnutý historický úvod s řadou zjednodušení, následuje teoretické vymezení principu materiální pravdy a rozbor současné právní úpravy. Pak už student rozebírá v dalších kapitolách jiné instituty, u nichž polemizuje, nakořím odpovídají principu materiální pravdy. Tak se věnuje trestnímu příkazu, spolupracujícímu obviněnému, odklonům, kam sice neřadí trestní příkaz (bez jasného vysvětlení), ale řadí mezi ně dohodu o vině a trestu (při tom obvykle se uvádí, že odklonem v širším vymezení je alternativní vyřešení trestní věci, aniž by proběhlo hlavní líčení, v užším vymezení má jít o takové alternativní vyřešení trestní věci, při němž není vyslovena vina). V další kapitole student rozebírá uvedené instituty de lege ferenda, navrhuje dokonce zcela zrušit institut dohody o vině a trestu jako prvek nepatřící do kontinentálního trestního procesu (bez analýzy, které státy kontinentální Evropy jej znají), sjednotit veškeré odklony do jediného apod. Nakonec zmiňuje problémy přetíženosti trestní justice, řešení prakticky vidí jen v navýšení rozpočtu a posílení všech justičních složek. Při tom kritizuje i nedostatečné využívání institutu zastavení trestního stíhání státními zástupci podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. řádu, aniž by provedl rozbor ustanovení a zjistil příčinu jeho obtížné využitelnosti v praxi. Podobně je to ovšem u celé řady dalších institutů, s nimiž se logicky nemohl student řádně vypořádat, když na malém prostoru se věnoval příliš mnoha otázkám, v řadě případů bez náležitého rozboru po nepřesném předestření právní úpravy dochází k mylným závěrům, na nichž staví svou další argumentaci. Tak např. podle studenta jsou instituty uvedené v § 307 a 309 tr. řádu využitelné jen v přípravném řízení, tedy rozhoduje o nich státní zástupce, jsou podle něj vždy sankcí (být určitý sankční prvek v některých případech je možno přiznat, zejm. postupu podle § 307 odst. 2 tr. řádu, rozhodně to tak být nemusí – např. při prostém postupu podle § 307 odst. 1 tr. řádu – nebo jde snad o sankci, požadujeme-li pouze, aby obviněný vedl řádný život?). Takových nepřesností je v práci řada (např. opominutá možnost předsedy senátu iniciovat dohodu o vině a trestu při předběžném projednání obžaloby, poněkud zavádějící pasáž o tom, že maximálním trestem sjednaným v dohodě o vině a trestu je 9 let, 11 měsíců a 30 dní apod., vždyť lze institut užít u všech nedbalostních přečinů, lze u zločinů, zpravidla s nejpřísnější sazbou 2-8 let odnětí svobody využít instituty s mimořádným zvýšením trestu apod.),

často plyne i z nedostatečného rozboru jednotlivých institutů, což je ovšem dáno omezeným rozsahem práce a tedy ne zcela šťastně zvolenou koncepcí.

Z hlediska systematického se mi také nezdá zařazení institutu tzv. nesporných skutečností do oddílu, který je věnován trestnímu příkazu, s nímž tento institut nemá vlastně nic společného (snad až na to, že podle aktuální právní úpravy jsou oba využitelné jen v řízení před samosoudcem okresního soudu, nesporné skutečnosti pak navíc jen ve zjednodušeném řízení před soudem). Při tom tento institut by zasloužil jistě hlubšího rozboru, vždyť ten je výjimkou z probírané zásady materiální pravdy (nesouhlasím však s tím, že je využitelný jen tam, kde je situace zcela jednoznačná, zachycená např. kamerami, jde o institut sice nepříliš často v praxi využívaný s ohledem na často větší časovou náročnost na vysvětlení jeho podstaty, rozhodnutí a odůvodnění, než jak náročné je provést oněch pár důkazů prokazujících právě takové skutečnosti, přesto o institut, který může ku prospěchu věci urychlit soudní řízení, aniž by byl obviněný významněji zkrácen na svých právech).

Základní nedostatek práce vidím v tom, že student se chtěl vypořádat s velkým množstvím problémů, ačkoliv na ně neměl dostatek prostoru, pak jsou jeho rozborů povrchní, nezacházející k jádru problému, pomíjející mnohé souvislosti, řada problémů je tak jen naznačena.

3. Hodnocení formální stránky práce (jazyková úroveň, přehlednost, grafická úprava a technické zvládnutí textu)

3/4

Práce je psána ve slovenštině, takže pokud mohu soudit, je psána vcelku bez vážných prohřešků proti pravidlům slovenštiny, častěji se vyskytují snad jen problémy s oddělováním vět čárkami. Text je přehledně členěn do kapitol, oddílů, v rámci nichž je dále členěn do odstavců. Student má zvládnutou práci s textovými editory, jen by to chtělo doplnit stránkování, a to zejm. pro lepší orientaci v textu pro čtenáře, jakož i pro případné psaní posudků s odkazy na pasáže textu.

Student cituje v práci standardním způsobem, v průběhu citací si vytváří zkratky citovaných prací, což by bylo vhodnější s ohledem na čtenáře učinit soustředěně na jednom místě, nejlépe na počátku práce. Poněkud zvláštní a běžné praxi se vymykající je citace ustanovení zákonů v poznámkách pod čarou, především pak podivně působí odkaz na konkrétní ustanovení v textu s odkazem na poznámku pod čarou, kde je uvedeno o jakou normu se jedná (např. odkaz č. 76).

4. Hodnocení obsahové (věcné připomínky k textu, konfrontace s jinými možnými názory, celkové zvládnutí tématu, zhodnocení závěrů práce, do jaké míry mohou být předmětem diskuse při ústním kole)

7/8

Zdůvodnění bodového hodnocení:

Hodnocení již částečně bylo naznačeno shora. Student se věnoval příliš mnoha problémům, které nemohl na tak úzce vymezeném prostoru dostatečně podchytit a rozebrat, což jej vedlo k mnoha zjednodušením, které v konečném důsledku vedou k některým nepřesnostem (některé byly shora naznačeny, je jich ale více – např. vydat trestní příkaz a sjednat dohodu o vině a trestu je možno i v řízení proti mladistvém, ovšem již musel nabýt 18. rok věku).

Pokud by chtěl být student důsledný a vycházel by z tezí jím předestřených, že jen po řádně provedeném dokazování v hlavním líčení při dodržení veškerých zásad dokazování, kdy státní zástupce, ale i soud, budou provádět veškeré důkazy tak, aby prokázali veškeré skutečnosti potřebné pro dokonalé posouzení viny, trestu, jakož i dalších otázek, které jsou předmětem trestního řízení (např. otázek nároků poškozeného, otázek souvisejících s možným uložením ochranného opatření apod.), musel by odmítnout jakékoliv odklony v nejširším slova smyslu, tedy i trestní příkaz, dále i podmíněné zastavení trestního stíhání, protože ani v tomto případě není vina v době využití takového institutu zcela jistě prokázána, avšak vychází se z toho (např. je možno upozornit, že např. u trestných činů v dopravě se rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání zaznamenává do evidenční karty řidiče, což student v jedné pasáži práce při své kritice poněkud pomínil, při tom by se na obviněného stále mělo hledět jako nevinného podle zásady presumpce neivny). Při kritice dohody o vině a trestu při současném zachování trestního příkazu by si měl uvědomit řadu dalších konsekvencí – tak např. obviněný nemusí souhlasit s vydáním trestního příkazu, v případě zavedení zákazu reformace in peius by to v podstatě znamenalo pro obhájce obviněného povinnost podat

odpor vždy, protože takový postup bude téměř vždy ve prospěch obviněného, dále jaké důsledky by měl mít odpor podaný poškozeným – mohl by tedy v tomto případě brojit i proti vině, tedy jím podaným odporem by se také trestní příkaz zrušil, nebo by trestní soud nadále jednal jen o soukromoprávním nároku poškozeného etc.? Osobně se nedomnívám, že by byl valný praktický rozdíl mezi situacemi, kdy lze rozhodnout trestním příkazem a kdy lze využít dohodu o vině a trestu, neboli, že by byl valný rozdíl mezi situacemi, kdy je „spolehlivě prokázán skutkový stav opatřenými důkazy“ a kdy „výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se stal skutek, je trestným činem a spáchal jej obviněný“, ve skutečnosti při znalosti praxe bude nahlížení na otázku naplnění obou variant zpravidla stejné, o nižší standardy se tak reálně nejedná. Práci se prolíná, že u tzv. bagatelních deliktů je v pořádku, že jsou nižší požadavky na naplnění zásady materiální pravdy, je možné využití odklonů, zatímco u závažnějších trestných činů podle trestních sazeb je zpravidla důkazní situace náročnější, na materiálně pravdě je třeba více lpět, se mi nezdá zcela přiléhavé, tak např. loupež může být velmi dobře srovnatelná s kapesní krádeží, skutkově může jít o zcela nenáročný případ, zatímco dopravní nehoda s prostým ublížením na zdraví může být skutkově velmi obtížná, je třeba provést řadu důkazů, bez nichž nebude možno rozhodnout – jinými slovy schematická řešení jsou vždy ošemetná, byť je třeba uznat, že nějakým způsobem limity nastavit je třeba.

5. Stručně celkové hodnocení práce a celkový počet bodů¹

16/20

Závěrečný komentář:

Student se věnoval nelehkému tématu, což je třeba ocenit. S tímto problémem se vcelku se ctí vypořádal, v práci uvedl některé zajímavé myšlenky, nad kterými je možno se zamyslet. Jako praktik s jeho závěry sice často nesouhlasím, nicméně je třeba ocenit studentovu snahu o věcnou argumentaci při hledání jiných řešení. Častěji by ovšem mohl při hledání řešení nahlédnout i do zahraničí, odkud jsme i my v posledních dobách čerpali inspiraci při zavádění studentem kritizovaných institutů, čímž ani v nejmenším nenaznačuji, že by snad naše právní úprava byla nyní dokonalá a nebylo by možno na ní nic změnit.

Za největší slabinu práce považuji její koncepci, která v podstatě neumožňuje věnovat se hlouběji jednotlivým institutům, rozbor tak zůstává mnohdy povrchní a přesto práce výrazně překračuje formát soutěžní práce, jak byl vytyčen v zadání. Práce se tak v tomto směru spíše blíží monografii, může ale být dobrým základem diplomové práce.

Otázky k ústní obhajobě:

Jak by si student představoval zajištění principu materiální pravdy u tzv. odklonů v širším smyslu, aby tyto odklony neztratily zcela svůj smysl?

V Praze dne 30.4.2014

JUDr. Jiří Říha, Ph.D.

¹ Celkový počet bodů je součtem bodů udělených v předchozích čtyřech kategoriích.